

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om temporärt företräde för vissa projekt som gäller grön omställning vid tillståndsbehandling i regionförvaltningsverken 2023–2026 och vid förvaltningsdomstolarna 2023–2028

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om temporärt företräde för vissa projekt som gäller grön omställning vid tillståndsbehandling i regionförvaltningsverken 2023–2026 och vid förvaltningsdomstolarna 2023–2028 (RP 128/2022 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för betänkande och till ekonomiutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- ekonomiutskottet EkUU 50/2022 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Erja Werdi, miljöministeriet
- utvecklingsdirektör Juho Korpi, miljöministeriet
- lagstiftningsråd Elina Nyholm, justitieministeriet
- ledande expert Eeva-Maija Puheloinen, arbets- och näringsministeriet
- justitieråd Riitta Mutikainen, högsta förvaltningsdomstolen
- förvaltningsrättsdomare Arto Hietaniemi, Vasa förvaltningsdomstol
- specialsakkunnig Hanna Nieminen-Finne, Domstolsverket
- direktör Johanna Ahonen, Regionförvaltningsverket i Östra Finland
- gruppchef Päivi Karttunen, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten
- specialforskare Minna Pappila, Finlands miljöcentral, företräder även Finlands Naturpanel
- ledande jurist Marko Nurmikolu, Finlands Kommunförbund
- kvalitets- och miljödirektör Tarja Väyrynen, Oulun Energia Oy, företräder även Bioenergi rf
- ledande expert Minna Ojanperä, Finlands näringsliv rf
- expert Heidi Lettojärvi, Finsk Energiindustri rf
- miljöjurist Matti Kattainen, Finlands naturskyddsförbund rf
- verkställande direktör Anni Mikkonen, Finska vindkraftföreningen rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

Betänkande MiUB 13/2022 rd

- justitieministeriet
- Finlands Naturpanel
- Centralhandelskammaren
- Valio Ab / Suomen Lantakaasu Oy
- Bioenergia ry
- Livsmedelsindustriförbundet rf
- Finsk Energiindustri rf
- Gruvindustri rf
- Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår temporära ändringar i lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken, vattenlagen, miljöskyddslagen och markanvändnings- och bygglagen. Enligt förslaget föreskrivs det i lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken temporärt under 2023—2026 om företräde i alla skeden av behandlingen för vissa tillståndsansökningar enligt miljöskyddslagen och vattenlagen som gäller sådana investeringar som stöder en grön omställning. Det föreslås att det till vattenlagen och miljöskyddslagen fogas temporära bestämmelser om att besvärärenden som gäller dessa projekt ska behandlas skyndsamt vid förvaltningsdomstolarna i förhållande till andra tillståndsärenden enligt dessa lagar under 2023—2028. Enligt propositionen ska det dessutom till markanvändnings- och bygglagen fogas en temporär bestämmelse om att besvär som gäller en detaljplan som ska anses vara viktig med tanke på produktionen av förnybar energi eller en generalplan som styr uppförande av vindkraftverk ska behandlas skyndsamt i förhållande till andra besvär som gäller planärenden och tillståndsärenden enligt markanvändnings- och bygglagen under 2023—2028.

Ett av de viktigaste syftena med propositionen är att främja vissa investeringar i den gröna omställningen genom att snabba upp behandlingen av anknytande tillståndsansökningar vid regionförvaltningsverken och behandlingen av anknytande besvär vid förvaltningsdomstolarna. Med grön omställning avses en övergång till en ekologiskt hållbar ekonomi och tillväxt som inte bygger på överkonsumtion av naturresurser utan på koldioxidsnåla lösningar som främjar cirkulär ekonomi och biologisk mångfald. Det företräde som föreslås i propositionen skapar incitament för investeringar som beaktar principen orsaka inte betydande skada genom att påskynda behandlingen av tillståndsansökningar som gäller sådana investeringar.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2023. Det föreslås att lagen om temporär ändring av lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken gäller till och med den 31 december 2026. Lagarna om temporär ändring av vattenlagen, om temporär ändring av miljöskyddslagen och om temporär ändring av markanvändnings- och bygglagen föreslås gälla till och med den 31 december 2028.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Ett av propositionens huvudsyften är att främja vissa investeringar i den gröna omställningen genom att snabba upp behandlingen av anknytande tillståndsansökningar vid regionförvaltningsverken och behandlingen av anknytande besvär vid förvaltningsdomstolarna. Med grön omställning avses en övergång till en ekologiskt hållbar ekonomi och tillväxt som inte bygger på överkonsumtion av naturresurser, utan på utsläppssnåla lösningar som främjar cirkulär ekonomi och biologisk mångfald. Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar, men med följande anmärkningar.

Energiomställningen

Utskottet anser att propositionens mål att främja investeringar i den gröna omställningen genom att påskynda anknytande tillståndsfordanden är ytterst viktiga. Energiomställningen för att avskaffa fossil energi är nödvändig för att begränsa effekterna av klimatförändringen. Efter Rysslands angrepp mot Ukraina har också strävandena efter att frigöra sig från rysk energi medfört ett behov av att ännu snabbare genomföra en energiomställning baserad på förnybar energi. Den gröna omställningen för att begränsa klimatförändringen måste genomföras så att det inte uppstår ett ohållbart tryck på naturen och användningen av naturresurser.

Utskottet anser det vara viktigt att inte bara projekt för förnybar energi utan också projekt som främjar cirkulär ekonomi kan ges företräde på det sätt som avses i propositionen. Klimatförändringen och förlusten av den biologiska mångfalden kräver en snabb övergång till ett hållbart ekonomiskt system, men för det krävs metaller och mineraler. För batterier, bränsleceller och vindkraftverk behövs till exempel litium, kobolt och väte. Det väsentliga är hur man på ett hållbart sätt kan svara mot det växande energibehovet och producera de råvaror som den gröna omställningen förutsätter samt i vilken utsträckning dessa kan vidareförädlas i Finland. Det är viktigt att kvaliteten på miljötillståndsprövningen och den höga nivån på miljöskyddet inte förändras när tillståndsfordandena snabbas upp.

DNSH-principen vid prövning av företräde

Det föreslås att vissa projekt för grön omställning ges företräde i ffordandena som gäller tillståndsbehandling och ändringssökande. Enligt propositionen gäller det projekt som främjar förnybar energi, elektrifieringsprojekt för att ersätta användningen av fossila bränslen eller råvaror inom industrin, framställning och utnyttjande av väte, avskiljning, utnyttjande och lagring av koldioxid, tillverkning, tillvaratagande och återanvändning av ackumulatormaterial samt ackumulatorfabriker. Sökanden ska med en tillräcklig utredning visa att principen om att inte orsaka betydande skada (Do no significant harm, DNSH) beaktas i verksamheten. Utskottet betonar att denna princip, som gäller grön omställning och användning av finansiering ur återhämtningsinstrumentet, är viktig för att avskaffandet av fossil energi inte ska orsaka betydande skada för andra viktiga intressen som ska skyddas. Utskottet har också i sina tidigare utlåtanden påpekat att projektet med ett företrädesfordande är viktigt och har betonat att en förutsättning för företräde är att den gröna omställningen inte genomförs på bekostnad av andra miljörelaterade mål (MiUU 21/2022 rd och MiUU 27/2022 rd).

Betänkande MiUB 13/2022 rd

Vid utfrågningen av sakkunniga riktades kritik mot hur lämplig DNSH-principen är för att bestämma om ett projekt ska ges företräde. Utskottet betonar att DNSH-principen grundar sig på EU-lagstiftning och särskilt ska tillämpas i fråga om finansiering. Principen definieras närmare i artikel 17 i den så kallade taxonomiförordningen och i förordningen om EU:s facilitet för återhämtning och resiliens (RRF). När DNSH-principen tillämpas i sammanhang som inte omfattas av skyldigheten till taxonomirapportering, krävs det inte att de tekniska granskningskriterier som fastställs i de delegerade akterna till taxonomiförordningen tillämpas, utan bedömningsförfarandet kan lättas upp avsevärt, såsom i det sammanhang som avses i den aktuella propositionen. Utskottet betonar att DNSH-principen i det sammanhang som avses i propositionen inte bör jämföras med förutsättningarna för beviljande av tillstånd. Principen utgör inte i rättsligt hänseende en grund för beviljande av tillstånd, utan den gäller endast bedömningen av möjligheten till företrädesförfarande, som i det här sammanhanget är en betydligt lättare bedömning. Det är inte heller möjligt att söka ändring i företrädet.

Ekonomiutskottet har i sitt utlåtande påpekat att det utifrån de föreslagna bestämmelserna är osäkert hur beaktandet av DNSH-kriteriet ”som en del av prövningen av miljötillstånd” kan kombineras med målet att påskynda tillståndsförfarandet. Miljöutskottet betonar att DNSH-kriteriet inte är en del av den prövningen i det avseendet av det skulle utgöra en del av grunden för beviljande av tillstånd. Kriteriet tillämpas endast för att avgöra om ett projekt kan ges företräde. Utskottet anser därför att kriteriet inte bör granskas som en del av miljötillståndsprövningen, utan det är enbart fråga om en möjlighet att få företräde i behandlingen av ärenden. Det här är väsentligt för att miljölagstiftningens centrala innehåll ska vara entydigt, också när det gäller hur lagstiftningen ska tillämpas.

Det finns redan mycket erfarenhet av DNSH-bedömning av projekt och av en utredning som utskottet fått framgå att det ett betydande antal verksamhetsutövare redan i samband med ansökningsförfarandet för energistöd har bedömt hur deras projekt stämmer överens med DNSH-principen. I stöd villkoren för vissa investeringar i den nationella lagstiftningen ingår också bestämmelser om DNSH-bedömning. Ansökningarna om energistöd har gällt bland annat överföring av el, väte och fjärrvärme, sol- och vindenergi, biogas, väte, elektrifiering av industriprocesser och energieffektivitet. Eftersom DNSH-principen också har utgjort ett villkor för beviljande av finansiering för dessa projekt, är den skyldighet som nu föreslås inte ny. Den administrativa bördan för sökanden bedöms således vara liten. Många projekt som stöder den gröna omställningen har ansökt om eller har för avsikt att ansöka om finansiering från EU:s facilitet för återhämtning och resiliens inom ramen för Finlands program för hållbar tillväxt. Ett villkor för finansieringen är att principen om att inte orsaka betydande skada iakttas.

Miljöutskottet betonar dock att när DNSH-principen tillämpas i sammanhang som inte omfattas av skyldigheten till taxonomirapportering, förutsätts det inte att de tekniska granskningskriterier som fastställs i de delegerade akterna till taxonomiförordningen tillämpas, utan förfarandet kan lättas upp. Det är också viktigt att det till stöd för tillämpningen av DNSH-kriteriet utarbetas anvisningar om nivån på den utredning som krävs för att man ska kunna trygga att principen tillämpas på ett enhetligt sätt och säkerställa att propositionens mål uppnås. Ministeriet bör ge akt på att tillämpningen av DNSH-principen genomförs som planerat enligt ett lättare och smidigt förfarande och att man säkerställer att tillståndprocesserna inte fördröjs. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om saken (*Utskottets förslag till uttalande 1*).

Betänkande MiUB 13/2022 rd

Företräde vid tillståndsprövning och sökande av ändring

Det finns sedan tidigare inga bestämmelser i miljölagstiftningen om att tillståndsansökningar för vissa projekt kan ges företräde i förhållande till andra tillståndsansökningar eller att de ska behandlas skyndsamt i förvaltningsdomstolarna. Endast i 188 § 2 mom. i markanvändnings- och bygglagen finns bestämmelser om att sådana besvär ska behandlas skyndsamt som gäller en detaljplan som ska anses vara viktig med tanke på bostadsbyggande eller annars vara av samhällelig vikt.

För att tillståndsbehandlingen ska kunna snabbas upp när projekt som stöder en grön omställning ges företräde krävs det ökade resurser för regionförvaltningsverken. I budgetpropositionen för 2023 har det reservats ett tilläggsanslag på 2,5 miljoner euro. Planen för de offentliga finanserna innehåller tilläggsfinansiering på 2,5 miljoner euro för 2024, 1,5 miljoner euro för 2025 och 1 miljon euro för 2026. Också närings-, trafik- och miljöcentralerna anvisas samtidigt tilläggsresurser i anslutning till projekt som berörs av företrädesförfarandet för uppgifter som berör miljökonsekvensbedömning (MKB) och tillhörande beslut om behovsprövning och MKB-förfaranden, tillståndsplikten för verksamheten och behov av ändringar i tillståndet, förhandsöverläggningar samt eventuella andra tillstånd som behövs inom projektet, såsom Naturaundantag och främjande av utbyggnaden av vindkraft. Utskottet understryker att denna tilläggsfinansiering är viktig.

Enligt propositionen är målet att behandlingen av tillstånd för prioriterade investeringar ska ta högst tolv månader hos tillståndsmyndigheten (regionförvaltningsverket). Tilläggsresurserna har stor betydelse eftersom man kan anställa mer personal och samtidigt sträva efter att se till att behandlingen av andra tillståndsärenden inte tar längre än i nuläget. I fråga om myndighetsbehandlingen av planer föreslås inga motsvarande bestämmelser om företräde i markanvändnings- och bygglagen. Utskottet anser det vara viktigt att man också strävar efter smidigare tillståndsprocesser hos kommunerna och närings-, trafik- och miljöcentralerna, även om företrädesförfarandet gäller behandlingen av tillstånd vid regionförvaltningsverken. Smidiga förfaranden hos kommunerna stöds med ett tidsbundet understödsanslag som kommunerna kan ansöka om för planläggning, tillståndsförfaranden och utredningar i anslutning till investeringsprojekt som främjar grön omställning. För MKB-förfaranden, undantagslov och andra tillståndsförfaranden som hör till närings-, trafik- och miljöcentralernas ansvarsområde anvisas också tidsbundna tilläggsresurser, som utöver smidiga tillståndsförfaranden också främjar till exempel snabbare behandling av vindkraftsplaner.

När det gäller att snabba upp behandlingen av tillståndsansökningar för projekt som stöder grön omställning måste man också beakta den tid som går åt till ändringssökande. För att det föreslagna företrädesförfarandet i tillräcklig grad ska kunna påskynda behandlingen av vissa tillståndsärenden är det ändamålsenligt att även sökandet av ändring i dessa ärenden behandlas skyndsamt. De föreslagna bestämmelserna om skyndsamt behandling föranleder ett resursbehov även vid förvaltningsdomstolarna. Anslagsökningen beräknas möjliggöra genomsnittliga behandlingstider på mindre än tolv månader under de närmaste åren. Förvaltningsdomstolarna får tilläggsfinansiering på 3 miljoner euro.

Betänkande MiUB 13/2022 rd

Företrädesförfarandets inverkan på behandlingen av andra ärenden

Syftet med propositionen är också att säkerställa att behandlingen av tillståndsärenden som gäller andra projekt som är anhängiga vid regionförvaltningsverket inte fördröjs. De tilläggsresurser som propositionen förutsätter säkerställer för sin del att de projekt som stöder en grön omställning kan behandlas snabbare än i nuläget utan att det påverkar behandlingstiderna för andra viktiga investeringar. Utskottet framhåller att det är synnerligen viktigt att propositionen inte leder till att behandlingen av andra projekt fördröjs.

Med tilläggsresurserna säkerställs det också att en skyndsam behandling av besvärärenden inte leder till att behandlingen av andra besvärärenden vid förvaltningsdomstolarna fördröjs på obefogat sätt. Att projekten för grön omställning behandlas skyndsamt innebär inte att andra projekt inte kan behandlas medan de är anhängiga. Däremot är det frågan om att den totala tiden som projekten för grön omställning är anhängiga hos förvaltningsdomstolen blir kortare än i genomsnitt för tillståndsärenden enligt den berörda lagen. Propositionen inverkar inte på förvaltningsdomstolarnas befogenhet att även i fortsättningen självständigt bedöma om det finns vägande skäl för att behandla andra besvär skyndsamt.

Oroväckande är att de föreslagna bestämmelserna om skyndsam behandling inte nödvändigtvis snabbar upp de genomsnittliga behandlingstiderna i förvaltningsdomstolarna för de nya ärendegrupper som föreslås, eftersom förvaltningsdomstolarna redan nu måste behandla ett stort antal andra ärendegrupper skyndsamt. Besvärärenden som gäller vindkraftsplaner koncentreras dessutom huvudsakligen till ett par förvaltningsdomstolar.

Sakkunniga har också uttryckt oro över att tilläggsanslagen inte nödvändigtvis garanterar att kompetent personal genast kan rekryteras. De tillfälliga tilläggsresurser som planeras för myndigheterna och domstolarna är inte nödvändigtvis ett effektivt sätt att påskynda behandlingen av krävande vatten-, miljöskydds- och markanvändningsärenden, eftersom behandlingen av dessa är krävande sakkunnigarbete. En snabbare behandling av projekt som främjar grön omställning kan också kräva att det behövs mera teknisk och naturvetenskaplig specialkompetens. För att öka sakkunskapen bör tilläggsresurserna för myndigheter och domstolar i regel vara permanenta. Utskottet välkomnar att 15 årsverken av de för regionförvaltningsverken anvisade tilläggsresurserna på cirka 30 årsverken kan besättas permanent. Tilläggsansättningarna är tidsbundna, men de permanenta anställningarna grundar sig på att kostnadseffektivitet i fråga om miljötillstånd samtidigt ökar. Det är klart att genomförandet av den gröna omställningen utöver temporära åtgärder både hos tillståndsmyndigheterna och förvaltningsdomstolarna också förutsätter mer permanent utveckling av kompetensen inom teknik som behövs för förnybar energi och grön omställning.

I det gällande 188 § 2 mom. i markanvändnings- och bygglagen föreskrivs det att besvär som gäller en detaljplan som ska anses vara viktig med tanke på bostadsbyggande eller annars vara av samhällelig vikt ska behandlas skyndsamt. I kommunerna är antalet anhängiga planer som omfattas av tillämpningsområdet för 188 a § i markanvändnings- och bygglagen inte särskilt stort. I samband med beredningen har det bedömts att antalet besvär över sådana planer som avses i 188 a § i lagförslag 4 och sådana planer som avses i 188 § 2 mom. är litet. Sålunda kommer det att vara ett mycket begränsat antal besvärärenden som behandlas skyndsamt vid förvaltningsdomstolarna och det kan antas att de är fördelade på olika förvaltningsdomstolar. Avsikten med till-

Betänkande MiUB 13/2022 rd

läggsresurserna är att säkerställa att också andra besvärssärenden behandlas skyndsamt. Det gäller också besvär i anslutning till planer som ska anses vara viktiga med tanke på bostadsbyggande eller annars vara av samhällelig vikt. De planer enligt 188 § 2 mom. i markanvändnings- och bygglagen som ska behandlas skyndsamt kan vara detaljplaner där områden anvisas för till exempel servicebyggande eller byggande av allmänna byggnader och på vilka det är möjligt att bygga sjukhus, äldreboenden och andra byggnader som tjänar socialväsendet och hälso- och sjukvården. Serviceboenden kan i allmänhet byggas på ett kvartersområde för bostadshus, även om det inte finns någon beteckning för detta i planen. Det här har påverkat bedömningen i fråga om konsekvenserna av övergångsbestämmelsen i 188 a § i lagförslag 4 och i fråga om att behandlingen av andra ärenden inte fördröjs.

På grund av miljötillståndsmyndigheternas och förvaltningsdomstolarnas stora arbetsbörda och med tanke på ärendebalansen är det viktigt att miljöministeriet ger akt på att behandlingen av andra ärenden inte fördröjs på grund av propositionen och även i övrigt bedömer hur lagstiftningen fungerar utifrån de erfarenheter som fås (*Utskottets förslag till uttalande 2*).

Tillämpning av bestämmelserna på besvär som gäller planer

Ekonomiutskottet har i sitt utlåtande förordat propositionens mål och ansett att de går i rätt riktning, men utskottet ställde sig också kritiskt till hur bestämmelserna fungerar och vilka konsekvenser de får. Ekonomiutskottet har särskilt föreslagit att miljöutskottet överväger att också inkludera andra planbesvär som gäller projekt som omfattas av det föreslagna förfarandet i tillämpningsområdet för skyndsamt förfarande i förvaltningsdomstolen. Då gäller företrädesförfarandet på lika grunder alla de projekt för grön omställning som omfattas av lagförslaget.

Miljöutskottet konstaterar följande med anledning av ekonomiutskottets förslag. I den föreslagna 188 a § i markanvändnings- och bygglagen ingår de besvärssärenden gällande planer som är viktigast för produktionen av förnybar energi. Det bedöms att de besvärssärenden som omfattas av bestämmelsen kan identifieras utan att det orsakar dröjsmål i förvaltningsdomstolarna. Generalplaner för vindkraft kan jämföras med detaljplaner, eftersom de direkt berättigar till beviljande av bygglov.

Genom planen anvisas områden för olika ändamål, och i planläggningsskedet är det inte nödvändigtvis ännu klart vilken verksamhet eller vilket företag som etablerar sig i området. Planerna utarbetas inte samtidigt som projekten förbereds. Planer kan också utarbetas för vidsträckta områden eller för enskilda kvarter eller tomter. Den plan som gäller placeringen av projekt enligt 2 a § i lagförslag 1 kan således styra placeringen av ett omfattande område och flera olika funktioner eller placeringen av ett mindre område eller endast en funktion. Också företagens planer kan förändras i fråga om placeringen.

Syftet med lagförslag 4 är att säkerställa att de planbesvär som avses i 188 a § och som gäller produktion av förnybar energi och uppförande av vindkraftverk behandlas skyndsamt. Av ovan nämnda skäl går det inte nödvändigtvis att i besvärsskedet entydigt bedöma när det är fråga om en plan som gäller alla projekt som avses i 2 a § 2 och 3 mom. i lagförslag 1. Miljöutskottet anser därför att en utvidgning av tillämpningsområdet på det sätt som föreslås i ekonomiutskottets utlåtande kan leda till oklarheter som skulle kräva sådana resurser av förvaltningsdomstolarna som be-

Betänkande MiUB 13/2022 rd

hövs för andra besvärssärenden. En part kan i vilket fall som helst begära att förvaltningsdomstolen behandlar ärendet skyndsamt.

Avslutningsvis

Utskottet betonar vikten av en snabb tillståndsbehandling med tanke på en stabil och förutsägbar omvärld för företagen och också med tanke på genomförandet av de investeringar som den gröna omställningen förutsätter. Behandlingen av andra tillståndsärenden får dock inte fördröjas till följd av den föreslagna lagen.

Behovet av en temporär lagstiftning om företrädesförfarande stärker synen på att det för att miljöförfaranden ska genomföras smidigare är viktigt inte bara med tillräckliga resurser för myndigheterna och ett effektivt utnyttjande av digitaliseringen, utan också med en tydlig administrativ struktur som effektivt främjar utvecklingen och utnyttjandet av högklassig expertis, oberoende av var verksamheten bedrivs. Detta förutsätter att den expertis som gäller tillstånds- och tillsynsuppgifter slås samman till en modell för en nationell myndighet.

Utskottet välkomnar att miljöministeriet på lång sikt eftersträvar strukturella reformer för att samordna miljöfrågorna genom lagstiftning om ett enda serviceställe i miljötillståndsärenden. Ministeriet har i sin framtidsöversikt (9/2022) föreslagit att det inrättas en tillstånds-, styrnings- och tillsynsmyndighet med riksomfattande behörighet och ansvar för uppgifterna inom både närings-, trafik- och miljöcentralernas och regionförvaltningsverkens ansvarsområde för miljö. Utöver strukturella förändringar och ändringar i lagstiftningen är det skäl att med hjälp av digitaliseringen och tillräckliga personalresurser snabba upp myndighetsbehandlingen av tillstånd och andra förfaranden för investeringar i den gröna omställningen. Utskottet påpekar att det är viktigt att arbetet för att göra de miljörelaterade förfarandena smidigare fortsätter och föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om detta (*Utskottets förslag till uttalande 3*).

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1—4 i proposition RP 128/2022 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner tre uttalanden. (Utskottets förslag till uttalanden)

Utskottets förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att miljöministeriet följer hur snabb och enhetlig tillämpningen av principen om att inte orsaka betydande skada (DNSH) enligt propositionen är och försäkrar sig om att kravet inte fördröjer tillståndsförfarandet.*

Betänkande MiUB 13/2022 rd

2. *Riksdagen förutsätter att miljöministeriet ger akt på att propositionen inte fördröjer behandlingen av andra ärenden och även i övrigt bedömer hur lagstiftningen fungerar utifrån de erfarenheter som fås.*
3. *Riksdagen förutsätter att utvecklingen av miljörelaterade förfaranden fortsätter i syfte att göra förfarandena enhetliga och införa lagstiftning om ett enda serviceställe i miljötillståndsfrågor via en riksomfattande modell.*

Helsingfors 16.11.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Hanna Kosonen cent
vice ordförande Tiina Elo gröna
medlem Petri Huru saf
medlem Johan Kvarnström sd
medlem Sheikki Laakso saf
medlem Niina Malm sd
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Juha Sipilä cent
medlem Saara-Sofia Sirén saml
medlem Hussein al-Tae sd
medlem Katja Taimela sd
medlem Mari-Leena Talvitie saml
medlem Ari Torniainen cent
ersättare Pia Lohikoski vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.

Betänkande MiUB 13/2022 rd

Reservation 1

Reservation 1

Motivering

Ett av de viktigaste syftena med propositionen är att främja vissa investeringar i den gröna omställningen genom att snabba upp behandlingen av anknytande tillståndsansökningar vid regionförvaltningsverken och behandlingen av anknytande besvär vid förvaltningsdomstolarna. Med grön omställning avses en övergång till en ekologiskt hållbar ekonomi och tillväxt som inte bygger på överkonsumtion av naturresurser utan på koldioxidsnåla lösningar som främjar cirkulär ekonomi och biologisk mångfald. Omställningen lyckas endast om man vid sidan av klimatet också beaktar andra miljö- och naturkonsekvenser, ekonomisk hållbarhet och social rättvisa.

Propositionen grundar sig också på regeringsprogrammet och bland annat på regeringens strategiska mål om att Finland ska vara koldioxidneutralt före 2035. Ändringen innebär således att så kallade projekt för grön omställning ges företräde vid behandlingen av tillstånd vid regionförvaltningsverken under åren 2023—2026.

Propositionen hänför sig till statsbudgeten för 2023 och avses bli behandlad i samband med den. Resurser ska anvisas till regionförvaltningsverken och förvaltningsdomstolarna. De närings-, trafik- och miljöcentraler som svarar för tillsynen över miljö- och vattenhushållningstillstånd anvisas samtidigt tilläggsresurser för tillsynsuppgifter som gäller de miljö- och vattenhushållningstillstånd som omfattas av företrädesförfarandet, även om de inte grundar sig på denna proposition.

Sannfinländarnas utskottsgrupp stöder inte det aktuella förslaget. För det första kan vi inte skriva under regeringens överdrivet stränga klimatpolitik, vars primära mål är att Finland ska vara koldioxidneutralt före 2035. Redan detta mål skadar konkurrenskraften hos många företag.

Vi kan inte heller ställa oss bakom den nu aktuella propositionen eftersom det med tanke på de olika domstolarnas oberoende redan är problematiskt att föreskriva att besvärssärenden som hör till olika ärendegrupper och som exempelvis behandlas i förvaltningsdomstolarna ska behandlas skyndsamt. Förslaget om att en bedömning av hur brådskande besvärssärenden som gäller tillstånd och planer som avses i förslaget är ska göras i förhållande till andra besvärssärenden i samma ärendegrupp minskar detta problem men är ingen lösning.

Dessutom anser vi att det inte heller är entydigt när det är fråga om en detaljplan som ska betraktas som betydande med tanke på produktionen av förnybar energi. Att vissa besvärssärenden behandlas i brådskande ordning i förhållande till andra innebär i praktiken att behandlingen av dessa övriga besvärssärenden oundvikligen fördröjs.

Vår utskottsgrupp ser det inte heller som en bra lösning att man i propositionen har valt att använda DNSH-principen som ett kriterium för företräde. Dess innebörd har ännu inte preciserats på EU-nivå eller nationell nivå och därför är det oklart vad kravet på den här principen i praktiken skulle innebära i en påskyndad tillståndsprocess. För närvarande är det inte ens klart vad som avses med ”betydande skada” enligt den här principen. För att göra en bedömning av betydande skada krävs också i övrigt en noggrann bild av en omfattande helhet och en stor mängd forsknings-

Betänkande MiUB 13/2022 rd
Reservation 1

baserad kunskap. Också när denna information finns tillgänglig är det inte alltid klart vilka skador projektet de facto orsakar på miljön. Dessutom kan många projekt för den gröna omställningen orsaka betydande skada också regionalt.

Vår utskottsgrupp anser också att det inte är varken ansvarsfullt eller etiskt godtagbart att gruvprodukter i statlig lagstiftning läggs ut på entreprenad för att skaffas i områden där kriterierna för biodiversitet, cirkulär ekonomi, koldioxidsnålhet och ansvarstagande är på en betydligt sämre nivå än i Europa.

Slutligen understryker vi betydelsen av att företagens omvärld präglas av stabilitet och förutsägbarhet, som är grundförutsättningar för ett gynnsamt investeringsklimat. Såsom det konstateras i propositionen är det viktigt att se till att behandlingen av andra tillståndsärenden inte tar längre än för närvarande. Vi kan ändå inte vara säkra på att det inte går så. Därför kan vi som utskottsgrupp inte godta det aktuella förslaget.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslaget förkastas.

Helsingfors 16.11.2022

Petri Huru saf
Sheikki Laakso saf

Betänkande MiUB 13/2022 rd

Reservation 2

Reservation 2

Motivering

Vi välkomnar propositionens målsättningar. Att snabba upp miljötillståndprocesserna är en bra sak som behövs särskilt under de nuvarande energikrisförhållandena. De metoder som regeringen föreslår är ändå inte ändamålsenliga. Propositionen innehåller en direkt bestämmelse om att principen om att inte orsaka betydande skada (DNSH) ska beaktas som en del av prövningen av företrädesförfarandet. Detta kommer att vara en ny princip vid tillståndsprövningen enligt miljöskydds- och vattenlagen. Principen har inte definierats i miljölagstiftningen.

Samlingspartiets utskottsgrupp anser att det är fel, rentav skadligt, att inkludera DNSH-principen i tillståndsprövningen. Det är varken principiellt eller lagstiftningstekniskt ändamålsenligt att införliva DNSH-kriterierna och bedömningsförfarandena i vår nationella lagstiftning.

DNSH-principen och dess kriterier har inte i beredningsskedet varit avsedda att användas i medlemsstaternas nationella tillståndsförfaranden. Eftersom principen är mycket omfattande är avsikten att dess innehåll ska konkretiseras på EU-nivå genom närmare tekniska kriterier. Användningen av DNSH-kriterierna som villkor för företrädesförfarandet skapar i själva verket en ny fas i tillståndsprövningen som är oklar för sökanden och belastar tillståndsmyndigheterna och domstolarna. Att integrera DNSH-principen i prioriteringsförfarandet kan således motverka lagens syften.

Om DNSH-principen tas med i regleringen om företräde kan det i värsta fall till och med fördröja investeringarna i projekt för grön omställning. Vi kan inte upprepade gånger öka tillståndsmyndigheternas arbetsmängd och resurser. Riktningen måste ändras och processerna måste göras smidigare och snabbare. Propositionen leder processerna i motsatt riktning och ökar den administrativa bördan såväl för myndigheterna som för företagen.

De tilläggsresurser som ingår i propositionen bör till fullt belopp anvisas för behandlingen av tillstånd och besvär enligt den gällande lagstiftningen. Arbetsbördan hos de redan överbelastade tillståndsmyndigheterna ska inte ökas genom att en ny fas inkluderas i behandlingsprocessen.

Vår utskottsgrupp anser att man bör ha rätt till företrädesförfarande redan på basis av att man ingår i projektförteckningen. Förteckningen över projekt som berättigar till företrädesförfarande bör också utvidgas så att den omfattar alla projekt som är väsentliga med tanke på den gröna omställningen. Detta innebär exempelvis cirkulär ekonomi samt brytning och förädling av batterimineraler. Också kärnkraften bör tas med. Principen om teknikneutralitet förverkligas genom en expressfil för all utsläppsfri elproduktion.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen förkastar lagförslaget och

Betänkande MiUB 13/2022 rd
Reservation 2

att riksdagen godkänner tre uttalanden. (*Reservationens förslag till uttalanden*)

Reservationens förslag till uttalanden

- 1. Riksdagen förutsätter att statsrådet gör alla tillståndsförfaranden smidigare och snabbare.*
- 2. Riksdagen förutsätter att statsrådet inte inkluderar DNSH-kriterierna och den tillhörande utredningen i villkoren för att få företräde.*
- 3. Riksdagen förutsätter att statsrådet inte som sådana inför de DNSH-kriterier som beretts och reglerats i samband med EU:s förordning om hållbara investeringar (taxonomi) i den lagstiftning som gäller andra frågor.*

Helsingfors 16.11.2022

Saara-Sofia Sirén saml
Mari-Leena Talvitie saml